

Vabatahtlike kaasamise koostöömudeli rakendamine hoolekandesüsteemis

Kohalike omavalitsuste rahuloluküsitlus

Märts 2023

Eesti Külaliikumine Kodukant

Teenust tellitakse ja rahastatakse: ESF TAT “Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused”
SFOS 2014-2020.2.02.001.01.15-0002. Struktuurivahendite indentifitseerimise number: Grant
kood 1T10-hoolek, wbs T10-hoolek-153.

Vabatahtlik
SELTSILINE

SISUKORD

SISUKORD	1
1. SISSEJUHATUS	2
2. TÖÖ KÄIK	2
2.1 Rahuloluküsitluse disain	2
2.2 Fookusgrupi intervjuu disain	2
3. TULEMUSED	5
RAHULOLU JA SENINE KOGEMUS	5
3.1 Üldine rahulolu	5
3.2 Nähtavus ja kommunikatsioon	7
3.3 Koostöö koordinaatoriga	8
3.4 Kitsaskohad ja vajadused	10
3.5 Kasutegurid	13
4. TULEVIKUVISIOON	15
5. KOKKUVÕTTEKS	18
6. LISAD	20
LISA 1. Rahulolu küsitluse ankeet	20
LISA 2. Fookusgrupi intervjuu ülesehitus	22

1. SISSEJUHATUS

Veebruaris ja märtsis 2023 viis MTÜ Eesti Külaliikumine Kodukant tollel hetkel koostöölepinguliste kohalike omavalitsuste seas läbi üle-eestilise rahuloluküsitluse ja kaks e-küsitlust täiendavat fookusgrupi intervjuud Zoom videokõne keskkonnas. Tegevuste eesmärgiks oli kaardistada rahulolu vabatahtlike seltsiliste projekti senise tegevusega ja täpsustada, millised on lepinguliste kohalike omavalitsuste esindajate vaates võimalused jätkata ja arendada vabatahtlike seltsiliste tegevusi. Käesolevas kokkuvõttes on esitatud e-küsitluse ja fookusgrupi intervjuude ülesehitus, tulemused ja järeldused.

Kasutatavad lühendid ja tähistused: KOV – kohalik omavalitsus; $E(n)$ – kohaliku omavalitsuse esindaja vastus fookusgrupi intervjuust; $K(n)$ - KOV esindaja vastus küsitlusest

2. TÖÖ KÄIK

2.1 Rahuloluküsitluse disain

Andmekogumise protsess algas veebruaris küsitluse ja valimi koostamisega. Rahuloluküsitluse eesmärgiks oli koguda andmeid statistilise ülevaate kirjutamiseks kohalike omavalitsuste kogemusest ja üldisest rahulolust vabatahtlike seltsiliste projekti senise tegevusega. Lisaks kaardistati rahuloluküsitluse abil ka omavalitsuste esindajate senine koostöö ja rahulolu maakondlike koordinaatoritega. Rahuloluküsitlus vormistati ja viidi läbi e-küsitluse formaadis Google Forms veebikeskkonnas. Rahuloluküsitluse link edastati e-maili teel kõigile 52- le (veebruar 2023 seisuga) vabatahtlike seltsiliste projekti koostöölepingulistele kohalike omavalitsuste esindajatele. KOV-ide esindajate seast saadeti küsitlust mõnel korral edasi ka KOV allasutustele (hoolekandeesutuste esindajad). E-küsitlusele vastas 45 koostöölepinguliste omavalitsuste esindajat 43st omavalitsusest. Küsitlusele vastamise aeg oli kaks nädalat. Rahuloluküsitluse küsimused leiata Lisa 1.

2.2 Fookusgrupi intervjuu disain

Märtsi alguses koostati ja viidi läbi kaks fookusgrupi intervjuud. Fookusgrupi intervjuude eesmärkideks oli kaardistada senise vabatahtlike kaasamismudeli arenguvõimalused KOV esindajate perspektiivist ning süveneda ka rahuloluküsitluses välja toodud kitsaskohtadesse ning

senisesse koostöö kogemusse vabatahtlike seltsiliste liikumise esindajaga. Kutse fookusgruppi said kohalikud omavalitsused (ja nende esindajad), kes näitasid rahuloluküsitluses üles valmisolekut osaleda fookusgrupis. Osalejatele saatis kutsed programmijuht ja projekti assistent. Fookusgrupi intervjuud viisid läbi projekti meeskond, vestlustest kirjutasid võimalikult palju üles projekti assistent ja analüütik. Info fookusgruppide toimumise ja osalejate kohta on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Andmed fookusgrupi intervjuude läbiviimise ja osalejate kohta

Esindatud omavalitsused	Toimumisaeg 2023	Koht	Osalejate arv	Osalejate rollid omavalitsuses
Tallinna linn, Paide linn, Lääne-Harju vald, Rakvere vald, Rapla vald, 2x Haapsalu linn, Keila linn.	09.03	Zoom	8	Sotsiaal- ja terviseameti esindaja; 2x sotsiaalosakonna juhataja; ennetustöö spetsialist; sotsiaaltöö peaspetsialist; abilinnapea; sotsiaalkeskuse juhtumikorraldaja; kogukonna spetsialist
Valga vald, Jõhvi vald, Viljandi vald	10.03	Zoom	3 (5)	4x eakate-puuetega inimeste spetsialist; 1x sotsiaalosakonna juht

Intervjuud viidi läbi Zoom veebikeskkonnas, mis võimaldas vestlused salvestada nii heli kui videofailina. Salvestamiseks oli saadud osalejatelt luba, eeldusel, et salvestatud materjali kasutatakse ainult kokkuvõtva analüüsi jaoks. Arutelu ja e-küsitluse kokkuvõtva analüüsi tulemuste tutvustamisel ei kasutata isikustatud andmeid. Salvestatud audiofailid konverteeriti sobivasse helifaili formaati ning transkribeeriti TTÜ veebipõhise kõnetuvastusega (Alumäe, Olev, 2022). Fookusgrupi intervjuu ülesehituse leiata Lisa 2.

Salvestused, transkriptsioonid, projekti assistendi ja analüütiku üleskirjutused, rahulolu küsitluse tulemused moodustasid analüüsi andmestiku. Fookusgrupi intervjuudest saadud andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi.

3. TULEMUSED

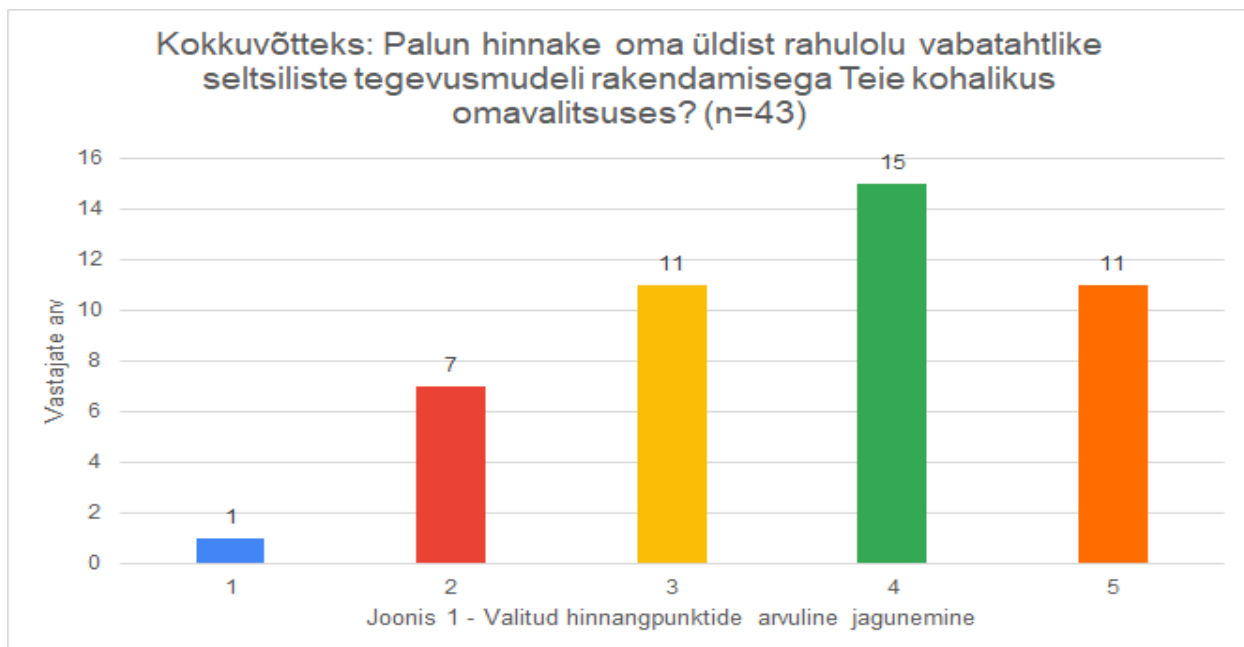
Koostöölepinguliste kohalike omavalitsuste osavõtt rahuloluküsitluses ja fookusgrupi intervjuudes oli märkimisväärne – rahuloluküsitluses oli esindatud **43 KOV'i 52-st ehk 82,6%** kõikidest veebruar 2023 seisuga olemasolevatest koostöölepingulisest kohalikest omavalitsustest. Fookusgrupi intervjuudes andis käesolevale kokkuvõtte jaoks sisendi 9 omavalitsust ja nende 13 esindajat, kelle hulgas oli nii sotsiaaltöö peaspetsialiste, ennetustöö spetsialiste, sotsiaalosakondade juhte kui ka eakate-puuetega inimeste spetsialiste. Seega peegeldavad käesolevad tulemused KOV-is sotsiaalhoolekandes eri tasanditel töötavate inimeste perspektiivi vabatahtlike seltsiliste tugitegevuse senise rakendamise kogemusest.

RAHULOLU JA SENINE KOGEMUS

Käesolevas alapeatükis saab ülevaate KOV-ide perspektiivist senisele vabatahtlike seltsiliste mudeli rakendamisel – nähtavus ja kommunikatsioon, üldine rahulolu, koostöö koordinaatoritega, lepingulised ülesanded, kitsaskohad ja vajadused. Peatüki lõpetuseks on välja toodud senine kogemus ja arusaam vabatahtlike seltsiliste rakendamise kasuteguritest KOV-i tööle.

3.1 Üldine rahulolu

Üldise rahulolu numbrilise hinnangu saamiseks esitati e-küsitluses küsimus: *Palun hinnake oma üldist rahulolu vabatahtlike seltsiliste tegevusmudeli rakendamisega Teie kohalikus omavalitsuses?* Põhjendusi rahulolule tuli e-küsitluses küsimusega: *Mida väärtustate Teie kohalikus omavalitsuses vabatahtlike seltsiliste kaasamises kõige enam? Palun põhjendage oma vastust.* Koostöölepinguliste kohalike omavalitsuse üldine rahulolu tegevusmudeli rakendamisega on pigem kõrge.

U 58% kõikidest e-küsitlusele vastanutest hindas üldist rahulolu 5-palli skaalal (1-üldse mitte rahul, 5-väga rahul) 4 või 5 punktiga (vt joonis 1). Rahulolu peamiste põhjustena toodi välja **koordinaatori aktiivsus, koostöö lahenduste leidmiseks, tagasiside ja infovahetus seoses abivajajatega, võrgustikutöö:**

K(31): *Vabatahtlike aktiivsus ennast reklaamida ja info tehtud töö kohta.*

K(11): *Info liigub. Näiteks, oli juhus, kui üks vabatahtlik ei saanud oma abivajajat telefoni teel kätte päeva jooksul, siis läbi koordinaatori sain ma seda teada ja sain minna kohe kontrollima, kas temaga on ikka korras.*

K(26): *Võimalus suhelda koordinaatoriga ning leida sobivaid lahendusi koostöös.*

Madalamate hinnangupunktide põhjuseks oli peamiselt koostööks ja infovahetuseks vajaliku **osapoole – vabatahtlike seltsiliste, seltsitavate või koordinaatori - puudus**, millest tulenevalt polnud vabatahtlike seltsiliste tegevus kohalikus omavalitsuses käesolevaks ajahetkeks korralikult käivitunud. Vabatahtlike seltsiliste leidmise keerukuse või seltsiliste puuduse tõi välja 9 omavalitsuse esindajat 45st. Kitsaskohtadele keskendub lähemalt raporti järgmine peatükk, kuid alustuseks mõned vastused e-küsitlusest:

K(23): *Tegevusega olen väga rahul, eakad võiksid olla julgemad ja aktiivsemad seltsilist vastu võtma.*

K(34): *KOV-s puuduvad isikud, kes sooviksid ametlikult hakata vabatahtlikeks, ehkki nad teevad tegelikult mitteametlikult vabatahtlike tööd.*

Projektis osalevad kohalikud omavalitsused väljendasid fookusgrupi intervjuudes ka rahulolu enamike neile määratud lepinguliste ülesannetega. KOV-ide esindajate sõnul on nt erinevates meediakanalites kajastamine ja infovahetus koordinaatoriga lihtsad ülesanded:

E(1): "Lepinguliste ülesannete täitmine on hästi loomulikult tulnud. Alguses oli kartus, et see kindlasti koormab meid, kuid nüüdseks on näha, et see pole KOV-ile koormav. Infovahetus, meie KOV meedias kajastamine, lehte panemine, koduleheküljel postitamine. Lisaks need väikesed koosolekud, mis mõned korrad on olnud, infotunnid - kõik on toimunud sujuvalt ja loomulikult."

Ka koostöös maakondliku koordinaatoriga ja omavalitsuse hoolekandeesutustega võimalike abivajajate kaardistamise ülesanne on KOV-idele seni olnud jõukohane.

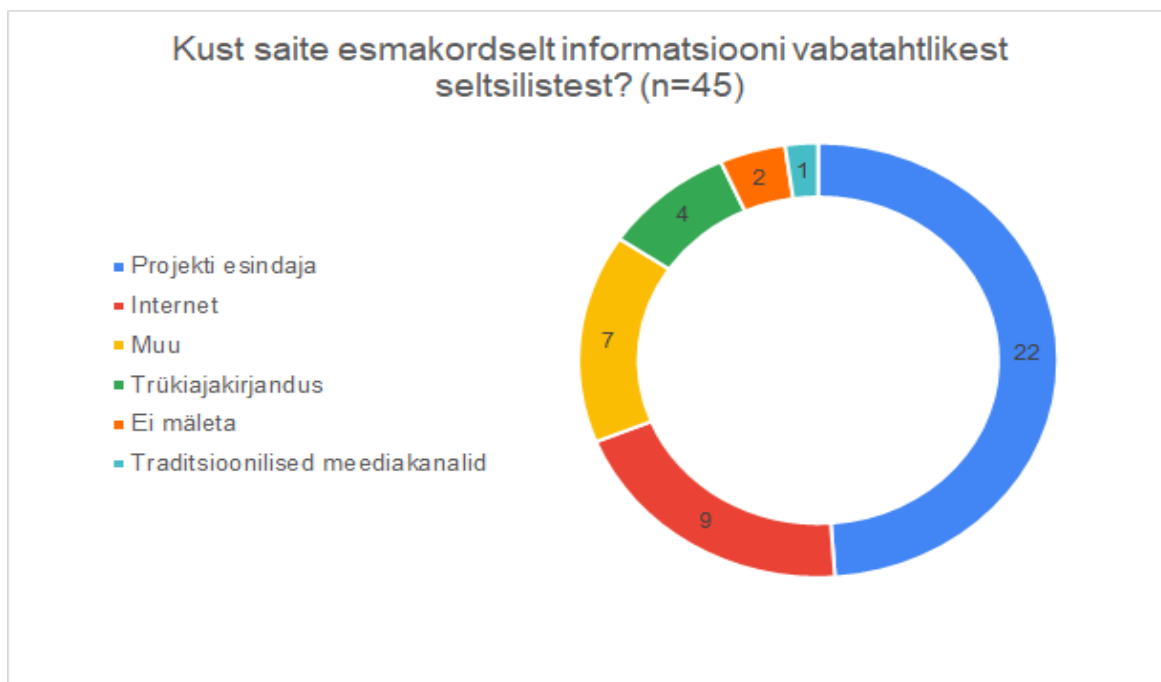
3.2 Nähtavus ja kommunikatsioon

Vabatahtlike seltsiliste projekti nähtavuse ja selle edasiarenduse tagasiside KOV-i perspektiivi kaardistamiseks küsiti rahuloluküsitluses järgnevad küsimused: *Kust saite esmakordselt informatsiooni vabatahtlikest seltsilistest?; Millistes ametlikes ja/või mitteametlikes kanalites olete märganud infot vabatahtlike seltsiliste liikumise kohta?; Millistes Teie omavalitsuse kanalites võiks vabatahtlike seltsiliste liikumine olla nähtav?* KOV-ide perspektiivis on hea nähtavuse tagajateks regulaarne info levitamine ja sihitatus, infokanalitele ligipääsetavus ja senine projekti poolsete esindajate aktiivsus vabatahtlike seltsiliste liikumise tegevuse tutvustamisel.

KOV-ide esmane kokkupuude vabatahtlike seltsilise projekti ja tegevusega toimus enamasti projektipoolsete esindajate (koordinaatorid, MTÜ Külaliikumine Eesti Kodukant, muud projekti tutvustavad isikud) poolt korraldatud kohtumiste, infotundide, koolituste ajal. Teine esmaseks kokkupuute kanaliks oli Internet (sh sotsiaalmeedia, avaliku meedia kanalid internetis). Muu kategooria alla kuuluvad situatsioonid, kus KOV-i esindajale on suu-sõnaliselt kolmandate isikute poolt projektist räägitud (nt kolleegid) või omavad varasemat kokkupuudet pilootprojektiga.

Jooksva kajastuse kanalitena vabatahtlike seltsiliste projekti tegevustest üldiselt mainisid KOV-ide esindajad küsitluses **meediat (televisioon, ajakirjandus), sotsiaalmeediat (Facebook),**

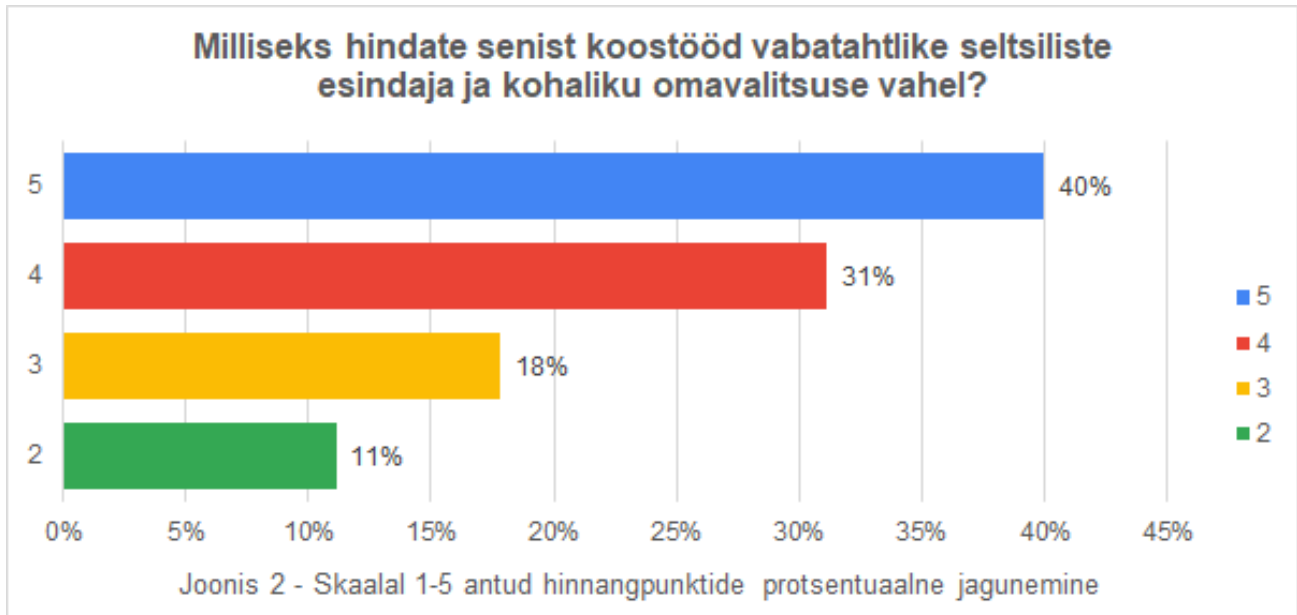
Interneti (kohalike omavalitsuste kodulehed) ning piirkondlikud ajalehed. Ülalpool kirjeldatud infoallikatest veidi rohkem mainit just meediat ja sotsiaalmeediat.

Rohkem nähtavust vabatahtlike seltsiliste liikumise tegevusest võiks KOV-ide arvates olla eelkõige kohalikes ajalehtedes, sest see on suurima kättesaadavusega (tasuta, toimetatakse postkasti) projekti tegevuse sihtrühma(de)le. Ka **regulaarne KOV-ide kodulehtedele,** vabatahtlike seltsiliste liikumise tegevusest info jagamine võiks KOV-esindajate arvates nähtavust tõsta. Nähtavuse tõstmise võimalusena pakuti erinevates asjakohastes Facebook gruppides, kultuurimajadesse, külakeskustesse, raamatukogudesse sobivate infomaterjalide jagamine.

3.3 Koostöö koordinaatoriga

Koordinaatori roll ja aktiivsus vabatahtlike seltsiliste tugitegevuse rakendamisel kohalikes omavalitsustes on võtmetähtsusega. Sellest teadmisest lähtuvalt paluti KOV-idel e-küsitluses 5-palli skaalal (1-väga halb; 5-väga hea) hinnata senisest koostööst koordinaatoriga. Fookusgrupi intervjuudes palusti täpsemalt kirjeldada senist koostööd detailsemalt, et näha, millised on koostöövormid KOV-i esindaja ja koordinaatori vahel.

71% ehk 32 esindajat hindasid koostööd vabatahtliku seltsilise liikumise esindajaga 4 või 5 punktiga. 3 punktiga vastanuid oli 8. 2 punktiga hindas koostööd vabatahtliku seltsilise koordinaatoriga 5 KOV'i esindajat.

Ka fookusgrupi intervjuudest kumab suuresti rahulolu omavahelisest koostööst:

E(1): *“Meil on koostöö väga hea, kuna koordinaatorit tundsin juba enne. Varasemast tutvusest tulenevalt läks koostöö väga sujuvalt käima ka selles projektis. Koordinaator väga aktiivselt uurib, toimetab, käib rääkimas, toob infomaterjale.”*

E(4): *“Olen ametis olnud paar kuud. Selle paari kuu jooksul sain koordinaatoriga kontakti, olen näinud nende (seltsiliste) külastustabeleid ja saan aru, et vabatahtlikud on kenasti töös...”*

E(5): *“Erilisi ootusi koordinaatoriga koostööst ei olnud. Aga tundub, et see asi (praegune koostöö koordinaatoriga) toimib. Kui on mingid küsimused olnud, näiteks kellelegi klientide kohta, siis oleme päris hästi saanud infot. Hea kontakt on selles mõttes olemas.”*

Seni on kohalike omavalitsuste esindajate koordinaatoritega kohtumise tihedus jagunenud kaheks - **41,3%** KOV'ide kohtub koordinaatoritega keskmiselt üks kord kuus. **37%** protsenti vastanutest kohtub koordinaatoriga keskmiselt üks kord kvartalis. Nende kontaktide jooksul toimub tavaliselt ka põhjalikum ülevaate andmine ja lahendamist nõudvate olukordade arutelu. Jooksvat infot vahetatakse vajaduspõhiselt peamiselt e-maili või telefoni teel. Kõrgelt hinnatakse koordinaatorite initsiatiivikust. Intervjuus tekkinud arutelu jooksul jõuti ka järeldusele, et lisaks KOV-i poolsele

kontaktisikule võiks koordinaatoriga koostöösse olla rohkem kaasatud ka nt sotsiaaltöötajad, hooldustöötajad.

3.4 Kitsaskohad ja vajadused

Kitsaskohtade ja vajaduste kaardistamiseks esitati järgnevad küsimused vastavalt e-küsitluses ja fookusgrupi intervjuudes: *Millega olete vabatahtlike seltsiliste tegevuse raames kõige vähem rahul? Palun põhjendage oma vastust; Kirjeldage mõnda vabatahtlike seltsiliste tugitegevuse rakendamise seotud probleemi oma KOV-is, mille olete lahendanud või millele otsite siimaani lahendust?*

Vabatahtlike seltsiliste tugitegevuse rakendamises töid KOV-ide esindajad välja neli sisulisemat kitsaskohta ja/või vajadust – seltsiliste ja abivajajate leidmine; vabatahtliku seltsilise usaldusväärsus omavalitsuste abivajajate seas ja selle mõju KOV-i tööle; rolliselgus; koordinaatori vahetumisega seotud ajutised kitsaskohad.

Nii seltsiliste kui abivajajate leidmine on üks peamiseid väljakutseid hoolimata sellest, kas tegu on linna või maapiirkonnaga. KOV-ides mingil ajahetkel kaardistatud abivajajate arv on aastate lõikes varieeruv ning on esinenud olukordi, kus KOV-is on liiga palju abivajajaid ühe seltsilise kohta ja vastupidi - mõnes maakonnas pole määratud perioodi jooksul sisuliselt üldse olnud abivajajaid.

E(6): *“Ainuke mure ongi see, et seltsilisi on liiga vähe ja abivajajaid on liiga palju seltsilist arvu kohta. Tean, et koordinaator on küll postitusi teinud, meedias sõna võtnud, aga inimesed ilmselt on juba nii hõivatud kõik. Väga raske on vabatahtlikke leida.”*

K(43): *Vabatahtlikke on vähe. Oleme aastaid otsinud, kuid alles viimase kahe kuu jooksul saime endale esimese vabatahtliku.*

K(11): *Otseselt pole sellist asja. Neid inimesi on vahel raske leida, kes vabatahtlikku sooviks või vahel nad alguses soovivad ja siis muudavad meelt.*

Vabatahtlike seltsiliste usaldusväärsuse tõstmine abivajajate seas on endiselt kohalike omavalitsuste arvates suur arenguvajadus. KOV-i esindajad töid fookusgrupi intervjuudes ja e-küsitluses näiteid olukordadest, kus vabatahtliku seltsilise tegevuse osas väljendasid segadusetunnet nii KOV-i esindajad kui abivajajad, kellele sooviti vabatahtliku seltsilist pakkuda.

Lisaks tekkis küsimus, **kuidas garanteerida, et projektist lahkunud vabatahtlik seltsiline säilitaks koostöö kokkuleppesse kirjutatud konfidentsiaalsuse?** Sellele pakuti ühes fookusgrupi intervjuus lahenduseks lisada kokkuleppesse järgnev lause:

E(2): *“Kokkuleppel juristidega sai ühte lepingusse kirja pandud järgnev lause: “Lepingu käigus saadud informatsiooni hoitakse konfidentsiaalsena tähtajatult, sulgudes “ka peale lepingu lõppemist..”*

Vabatahtliku seltsilise tegevuse eetiliste normide juures toodi välja ka **rolliselguse aspekt** – kohalike omavalitsuste esindajad kirjeldasid olukordi, kus vabatahtlikud seltsilised võivad tahtmatult üle võtta sotsiaal- või hooldustöötaja rolli. Rolliselgus on KOV-ide arvates oluline, vältimaks edaspidiseid segadust tekitavaid olukordi abivajajaga tegelevate inimeste (nt KOV-i esindaja, vabatahtliku seltsilise) ja seltsitava vahel.

E(2): *“Tal (seltsilisel) pole õigust teha inimeses eest otsuseid - katkestab elektrilepinguid, avab elektrilepinguid. Tegelikult oleks see juba valla töö, juhul kui inimesel on eestkoste. Ja pärast esitab tundmatuid arveid. Seltsiline ei ole üldse inimene, kes ei teaks. Ta teab, et kõiki neid asju teha ei tohi, aga ikka teeb. See tekitab vahel hämmingut.”*

Arengukohana toodi välja ka **koordinaatori rolli täitmisega seonduv** – koordinaatori vähene aktiivsus ja ebaregulaarne infovahetus. E-küsitluses mainis nende märksõnadega seotud rahulolematust 4 omavalitsust. Kahe omavalitsuse esindajad kirjeldasid fookusgrupi intervjuudes olukordi, kus koordinaatori vahetumise perioodil või koordinaatori vahetumise järel on usalduslik koostöö soiku jäänud. **Regulaarne infovahetus ja usalduslik koostöö koordinaatoriga on KOV-ide meelest oluline, sh ka piirkonna koordinaatori vahetumise perioodil.**

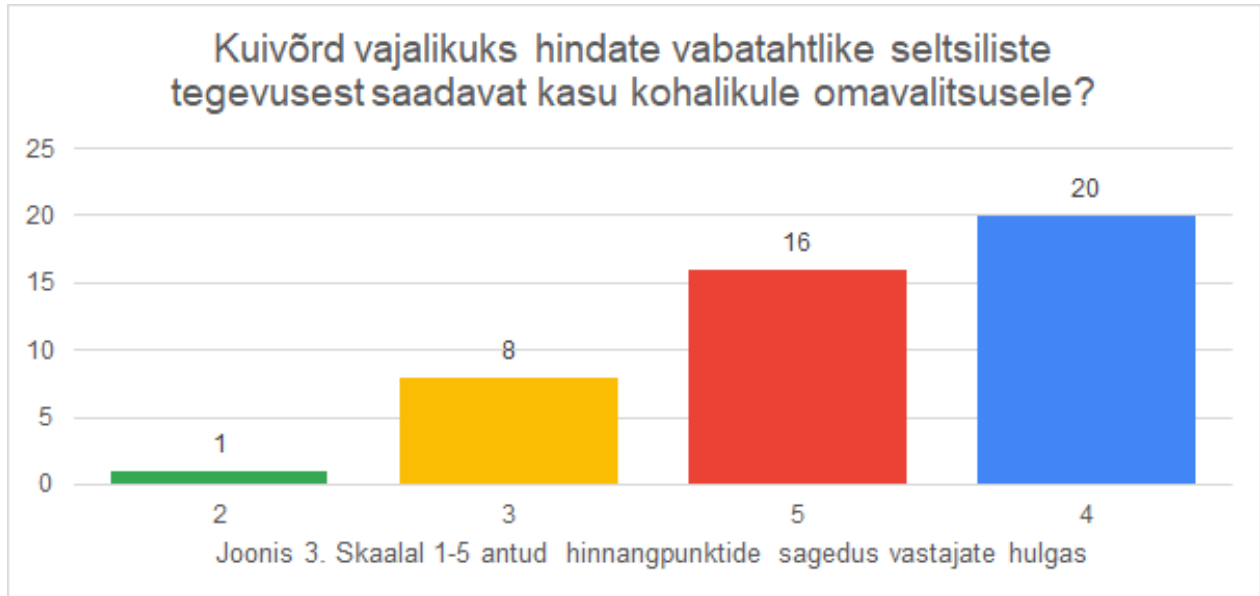
E(7): *“Meil algas koostöö kenasti, pigem takistused/ probleemid tekkisid koordinaatori vahetamisel järel. (...) Meil hakkas tegevus väga ilusti peale, alates sellest, et me saime ise ka koordinaatori valimisel kaasa rääkida. Vaatan koostöölepingus usalduse tekitamise punkti, aga ma olen sügavalt seda meelt, et usaldust peab iga inimene tekitama iseenda tööga. KOVi esindajana ma küll ei oska kellelgi kolmandal isikul usaldust tekitama hakata. Algas kulges meil väga rahulikult ja normaalselt, aga pigem stabiilne areng katkes peale koordinaatori vahetust.”*

E(8): *“(maakonna nimi) vist on koordinaator vahetunud. Algselt oli üks koordinaator, kellele kirjutasin ja temalt ma tagasisidet ei saanud. Ja siis tuli teade, et (maakonnas) on koordinaator muutunud, uut otsitakse. Ja mõnda aega hiljem tuli teade, et on uus koordinaator leitud ja*

küsimus, et mismoodi siis nad saaksid reklaami uuesti välja anda. Sai saadetud meie meediaspetsialisti kontaktid ja sellega piirdus. Tagasisidet rohkem ei ole tulnud.”

3.5 Kasutegurid

Kaardistamaks KOV'i esindajate hinnangut koordineeritud vabatahtliku seltsilise tegevusest saadava kasu vajalikkust kohalikule omavalitsusele, küsiti e-küsitluses järgnevat: *Kuivõrd vajalikuks hindate vabatahtlike seltsiliste tegevusest saadavat kasu kohalikule omavalitsusele?* Hinnangu sai anda skaalal 1-: 1-pole üldse vajalik, 5 - väga vajalik. Tulemused on nähtavad allpool joonisel 3:

36 käesolevas projektis osalevat KOV esindajat näevad, et koordineeritud vabatahtliku tegevuse kasu KOV-i tegevusele on kõrge.

Vabatahtliku seltsilise tegevuse rakendamisel näevad KOV-ide esindajad kasu kahel suunal: **saadav väärtus seltsitavale ja saadav kasu KOV-ile.**

23 omavalitsuse esindaja vastused küsimusele “*Mida väärtustate Teie kohalikus omavalitsuses vabatahtlike seltsiliste kaasamises kõige enam? Palun põhjendage oma vastust.*” võib kokku võtta järgnevalt - vabatahtlik seltsiline lisab KOV-ide silmis seltsitava elule väärtust nt **eakate suhtlemisvajaduse täitmiseks** ning toetab ka muul moel kodus elava eaka elukvaliteeti.

K(36): *Üksikute eakate elukvaliteedi ja turvalisuse kasv. Suhtlemisvõimalus ja teadmine, et keegi kindlal ajal tema jaoks aja võtab ja temaga suhtleb, annab eakale turvatunde ja suurendab elutahet.*

K(7): *Vähendades abivajavate isikute toimetuleku probleeme, mis on seotud suhtlemisega, seda just eriti üksikute eakate seas. Seltsiline pakub just suhtlemise toetust, mis on antud sihtrühmale vajalik.*

Kasu kohaliku omavalitsuse tööle koosneb kahest tegurist – KOV-i mõistes **abivajajaks kaardistatud inimene püsib vaateväljas** ka juhul, kui abivajaja KOV-i poolt pakutavale teenusele tulla ei soovi. Hea koostöö korral toimub ka pidev infovahetus abivajaja käekäigust. Samuti **võib vabatahtlik seltsiline märgata abivajadust** seal, kus KOV-i (sotsiaal)töötaja ei jõua. Teiseks aitab vabatahtlik seltsiline vahetult **vähendada hooldustöötajate** ning pikas perspektiivis **ka hooldekodude (ja nende töötajate) koormust**. Koordineeritud vabatahtlike seltsiliste tegevust nähakse ka olemasolevate teenuste kvaliteedi tõstjana. Käesolevate kasutegurite kirjelduse võtab hästi kokku fookusgrupi intervjuus osalenud esindajate jutt:

E(9): *“Ennetustegevuse vaatest on oluline kogemus, et eakas nii ruttu võib-olla ei lähegi hooldekodusse, kuna tal on seltsiline olemas. Meil on hea näide - oli üks eakas, kes ei käinudki enam kodust väljas. Ta enne oli aktiivne, aga ühel hetkel enam ei tulnud päevakeskusesse, keegi ei näinud teda jalutamas. Ta lihtsalt kadus pildilt ära. Peale seltsilise saamist käib ta jälle päevakeskuses, kõigil pidudel ja üritustel. Tegelikult tal oli juba mõttes, et läheb hooldekodusse ära, sest ei tule üksi toime. Ta on üksinda, aga ta ei taha olla üksinda. Aga nüüd on ta endiselt kodus, tal on seltsiline. See pikendab kodus olemist ja hoiab vaimset tervist paremas korras. Meie näeme, et see ennetuse vaatest on tegelikult väga hea.*

Lisaks seltsiline märkab kodus mingeid asju, mida vald lihtsalt ei tea. Või ei käi sotsiaaltöötaja kodukülastusel nii tihti ega tea, et eakal on mingisugused muud toimetuleku mured (...) Ja eakas ei tule seda ütleva. Või ei teagi, et on olemas toetused. Seltsiline märkab ka näiteks terviseprobleeme ja muutusi (tihedam unustamine, teadvuse häired). Kui vabatahtlik neid märkab, siis see on kohalikule omavalitsusele oluline info, mille põhjal saab varem sekkuda või aidata tal (eakal) abi otsida. Ennetuslikust vaatest on tegevus väga kasulik.”

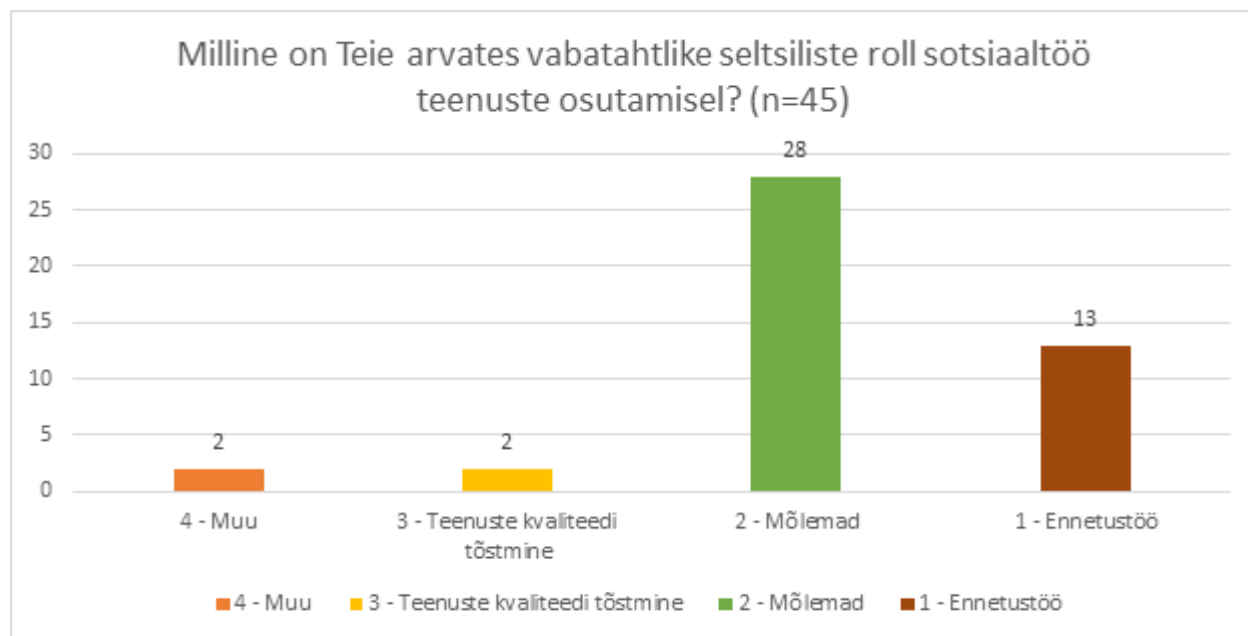
K(39): *Vabatahtlikud seltsilised pakkuvad eakatele ja erivajadustega inimestele tähelepanu, millest on puudu oma lähedaste poolt. Teine väärtus on, et KOV-ile laekub info abivajaduse kohta, millest poleks me võib-olla teada saanud.*

4. TULEVIKUVISIOON

E-küsitluse ja fookusgrupi intervjuude vastuste alusel selgub, et **52,2%** koostöölepingulistest kohalikest omavalitsustest **sooviks vabatahtlike seltsiliste kaasamist hoolekande tegevustesse jätkata** ning 21,7% ei oska veel vastata, sest palju sõltub ka vabatahtlike seltsiliste tugitegevuse koostöömudeli edasisest käekäigust peale käesoleva projekti lõppu.

Kohalikud omavalitsused on ühel meelel, et projektipõhiselt selline tegevus jätkuda ei saa ning samuti ei ole kohalikud omavalitsused valmis võtma vabatahtlike seltsiliste tugitegevuses koordineerivat rolli töötajate ülekoormuse ja seniste kriiside mõjude tõttu.

Mis rolli võiks kanda vabatahtlike seltsiliste tugitegevus/koostöö mudel Eesti sotsiaalhoolekande süsteemis edaspidi? Joonis 4 alusel võib väita, et üle poole e-küsitlusele vastanud kohalikest omavalitsustest näevad vabatahtliku seltsilise tegevusel paljuski **ennetustöö ja/või olemasolevate teenuste kvaliteedi tõstmise rolli**.

Ülalpool toodud graafikule täienduseks näiteid nii fookusgrupi intervjuudest kui e-küsitlusest:

E(16): “*Kindlad sotsiaalteenused ei kata oma sisuga seda vajadust, mida saab pakkuda vabatahtlik seltsiline. Lisaks oleks vabatahtliku seltsilise tegevus ka ennetava iseloomuga- märkab võimalikku abivajadust enne, kui inimene mingit teenust vajab või vajab institutsionaalset hooldust.*”

K(44): *Toetav tugi kodustele eakatele, täiendavad võimalused KOV sotsiaalteenustele.*

Fookusgrupi intervjuudes esitatud küsimuste *Kuidas võiksid välja näha KOV-i lepingulised ülesanded edaspidi juhul kui soovite tegevust jätkata?* ja *Milline oleks pilt ideaalsest tulevikustsenaariumist vabatahtlike seltsilise tugitegevuse rakendamisel KOV'i tasandil?* abil uuriti KOV-ide esindajate arusaamu vabatahtliku seltsiliste koostöömudeli arenguvõimalustest just kohalikes omavalitsustes rakendamisel. Kohalikud omavalitsused on suuresti rahul senise töökorraldusega vabatahtlike seltsiliste koostöömudelis ja praeguses koostöölepingus kehtivate ülesannetega. Vabatahtlike seltsiliste koostöömudeli koordineerimisel või omavalitsuse struktuurüksuse osaks saamist kohalike omavalitsuste esindajad ei näe:

E(8): *Mina vabatahtlike seltsiliste koordinaatorit omavalitsuse struktuuris ei näeks, sest meil on töökoormus suur. Ja kui nüüd üldhooldusteenus reform käivitub juulikuust, siis ei tundu olevat võimalik, et kohalik omavalitsus jõuaks veel lisaks ka vabatahtliku rolli võtta enda kanda. Seega pigem ei.*

E(2): *Struktuuri meile kindlasti ei võeta uut inimest. Ühelegi olemasolevale inimesele seda (koordineerija) rolli juurde ei jõua panna, sest kõik on täiesti ületöötanud. Piisav on hetkel see, et saadan vajalikele töötajatele edasi koordineerija poolt tulnud info (nt et ühes külas on uus seltsiline) ja uurin töötajatelt ka, et kas vastavas külas oleks seltsilisele rakendust. Me oleme tegelikult hajaasustusega. linnas oleks võib-olla lihtsam, aga ma ei saa öelda ka et ühe rahvamaja inimene, kes kuuskümmend kilomeetrit asub teises kohas, hakkab koordineerima.*

E(n): *Sotsiaalvaldkonnas on palju muutusi ja kogu aeg tuleb riigi poolt uusi ülesandeid. Ei ole näha, et oleks ressursi kuidagi KOV-i rolli suurendamiseks. Hetkel see nii toimib, et on koordinaator, kes seda rohkem eest veab, korraldab ja KOV-i n-ö paadis kaasas hoiab. See on väga hea lahendus. Hetkel sellises koosseisus ja nende ülesannete mahtudega ei näe, et (omavalitsuse nimi) suudaks kuidagi rohkem panustada. **Kahju, kui (olemasolev) süsteem muutuks.** Koosseisu saaks kindlasti üle vaadata, aga tänases seisus ei ole näha, et meie roll seltsiliste osas suureneks.*

E(1): *Muuta muutmise pärast ei ole ju mõtet. Kui asi praegu toimib ja osapooled on rahul, siis ei ole mõtet keskenduda sellele, mida me muudaksime. Tegelik praktika peab selle välja tooma, mis muutmist vajab. Kui rahastuses tekib muutusi, siis KOV tahaks ka enne mõelda, kaaluda. Hetkel öelda ei saa, mis meie seisukoht on. Aga tegevuse sisuline pool hetkel on ju positiivne.*

Kohalikud omavalitsused soovivad tegevuse jätkamist sama süsteemi alusel. Koordinaatoril on kandev roll kohalikust omavalitsusest eraldiseisva üksusena. KOV-id on nõus jätkama transpordikulude hüvitamisega ning äärmisel juhul ka koordinaatorile palga eraldamisega kohaliku omavalitsuse eelarvest (kuid näevad, et koordinaatori palk võiks tulla ka riiklikust eelarvest). Siinjuures oli KOV-ide poolseks koostöö parandamise suunaks ka eelarvetega seonduvaga arvestamine ning korrekselt kokkulepitud ajal arvete esitamine:

E(2): Transpordikulude hüvitamise suurusjärg peab olema kindlasti teada hiljemalt septembri alguses. Kui seda eelarves ei ole, siis ta kindlasti ei lähe ka läbi. Kui hüvitiste suurusjärg selgub detsembris, siis jääb justkui peafinantskorraldaja vastutada see, kas ja kuhu vastav kulurida panna. Aga kui sotsiaalosakonna juhataja teeb septembris eelarve esimest mustandit, siis võiks teada.

Veel paremaks koostööks koordinaatoriga ja seeläbi vabatahtlike seltsiliste tegevuse paremaks toimimiseks tõid KOV-id välja järgnevat – **infovahetuse parandamiseks** võiks kaasata protsessi praegusest veel rohkem sotsiaal- ja hooldustöötajaid. Juba koostöö algfaasis tuleks osapooltel omavahel paika panna kui regulaarselt ja millist infot edastama peaks (mh säiliks siiski elektrooniliste raportite saatmise kohustus). **Arvestades käesolevas koostöömudelis koordinaatori rolli ja sellest tulenevat töömahtu, võiks KOV-ide arvates koostöömudeli perspektiivist edaspidiseks üle vaadata ka ühe koordinaatori poolt hallatava piirkonna suuruse.**

5. KOKKUVÕTTEKS

Hetkeseisuga on koordineeritud vabatahtliku seltsilise tegevuse koostöömudeli rakendamise edukus iga KOV-i enda nägu - käivitavaks jõuks on koordinaatori aktiivsus KOV-i kaasamisel, infovahetuseks ja koostööks vajalike kokkulepete loomisel. Kohalike omavalitsuste demograafilised ja geograafilised erisused võivad olla soosivad või takistavad tegurid nii koordinaatori töö efektiivsuses kui ka vabatahtlike seltsiliste ja seltsitavate leidmises ning omavahelises kokkuviiimises. Seda tuleb ka edaspidi vabatahtlike seltsiliste koostöömudeli rakendamisel ja selle mõjude hindamisel arvestada.

Üldpildis leiavad praegused koostöölepingulised KOV-id, et olemasolev koostöömudel suuresti toimib (**mh aitab kaasa efektiivsemale võrgustikutöö toimimisele**) ning on soovitanud või julgeksid soovitada vabatahtlike seltsiliste tugitegevust ka teistele kohalikele omavalitsustele. Suurimaks väärtuseks peetakse koordineeritud vabatahtliku seltsilise tegevuse juures just infovahetust abivajajate käekäigu osas ning olulist kvaliteedi lisandust olemasolevatele hoolekandeteenustele (mh hooldekodudele). Pikas perspektiivis näevad KOV-id, et koordineeritud vabatahtlike seltsiliste tegevusel võib olla **suur roll ja väärtus ennetustööna** eakate ja puuetega (ja mõnikord ka muude abivajajate) inimeste abistamiseks.

Koordineeritud vabatahtlike seltsiliste koostöömudelis soovivad KOV-id jätkata ühe piirkondliku osapoolena - ollakse nõus osalema infovahetuses ja potentsiaalsete osapoolte kaardistamises. KOV-ide valmidus laiendada kaasatute ringi infovahetuses on samm edasi suuremale koostöö potentsiaalile ka kogukondlikul tasandil. **Vabatahtlike seltsiliste tugitegevuse koordineerimisega võiks ka edaspidi tegeleda KOV-ist eraldiseisev koordinaator (või muu esinduskeha)**, sest KOV-id ei soovi juba praegusele ülekoormusele ja suurtele muutustele sotsiaalhoolekandes lisaks ülesandeid või kandvat rolli vabatahtlike seltsiliste tegevuse koordineerimisel. KOV-id näevad rahastuse osas eelarvelisi piiranguid ja eelistavad senise panuse suuruse jätkumist KOV-i kohta. Suurema rahastamise (mh nt koordinaatori tasu maksmine) võimekus sõltub kohaliku omavalitsuse eelarvest ja valmisolekust, kuid suuresti nähakse parema võimalusena riiklikku rahastust.

KOV-ide esindajad näevad vabatahtlike seltsiliste tegevusest saadavat kasu ja sooviksid mudeli rakendamist jätkata, kuid esineb ka mõningat ebakindlust - hetkel tajutakse koordineeritud vabatahtlike seltsiliste tegevus projekti- ja õhinapõhisena. Vabatahtlike seltsiliste usaldusväarsuse ja selle garanteerimise temaatika on endiselt olulisel kohal. **Eri osapoolte hirme võiks leevendada jätkuv vabatahtlike seltsiliste tegevuse läbipaistvuse suurendamine.** Olulisteks märksõnadeks on **vajaduspõhisus** ja **paindlikkus**, kuid koostöö eri aspekte reguleerivad kokkulepped on endiselt vajalikud. Tegevuselt oodatakse stabiilsust ja usaldusväarsust, mis on tegelikult alles väljakujunemis järgus. Paljud koostöömudeli rakendamisest välja tulnud kitsaskohad on alles selgunud ja nii mõnegi kohaliku omavalitsuse esindaja sõnul vajab koostöömudeli sisseelamine rohkem aega kui käesoleva projekti hanke ajaline raamistik seda hetkel võimaldab.

6. LISAD

LISA 1. Rahulolu küsitluse ankeet

1. Teie ees- ja perekonnanimi
2. Millises kohalikus omavalitsuses Te töötate?
3. Mis on Teie ametinimetus ja roll vabatahtlike seltsiliste liikumise koostöölepingu raames?
4. Kas Teile teadaolevalt tegutseb hetkel Teie piirkonnas vabatahtlike seltsilisi?
5. Kui vastasite eelmisele küsimusele "jah", siis millistes asutustes/kohtades seltsilised tegutsevad?
6. Kui tihti on Teil viimase kuue kuu jooksul olnud kontakt vabatahtlike seltsiliste liikumise esindajaga (nt koordinaator)?
7. Milliseks hindate senist koostööd vabatahtlike seltsiliste esindaja ja kohaliku omavalitsuse vahel?
8. Kuivõrd vajalikuks peate vabatahtlike kaasamist tugitegevusena sotsiaalhoolekandesse?
9. Milline on Teie arvates vabatahtlike seltsiliste roll sotsiaaltöö teenuste osutamisel?
Palun põhjendage oma vastust "Muu" valikvastuse juures.
10. Kuivõrd vajalikuks hindate vabatahtlike seltsiliste tegevusest saadavat kasu kohalikele omavalitsusele?
11. Kust saite esmakordselt informatsiooni vabatahtlikest seltsilistest?

12. Millistes ametlikes ja/või mitteametlikes kanalites olete märganud infot vabatahtlike seltsiliste liikumise kohta?

13. Millistes Teie omavalitsuse kanalites võiks vabatahtlike seltsiliste liikumine olla nähtav?

14. Mida väärtustate Teie kohalikus omavalitsuses vabatahtlike seltsiliste kaasamises kõige enam? Palun põhjendage oma vastust.

15. Millega olete vabatahtlike seltsiliste tegevuse raames kõige vähem rahul? Palun põhjendage oma vastust.

16. Kokkuvõtteks: Palun hinnake oma üldist rahulolu vabatahtlike seltsiliste tegevusmudeli rakendamisega Teie kohalikus omavalitsuses?

17. Kas Teie omavalitsus soovib edaspidi jätkata vabatahtlike seltsiliste kaasamist hoolekande tegevustesse? Palun põhjendage oma vastust "Muu" valikvastuse juures.

18. Kas Teie omavalitsus on valmis osalema küsitlusele järgnevas fookusgrupi intervjuus?

19. Kirjutage siia, kui soovite veel midagi lisada (teha ettepanekuid, täiendada vastuseid küsimustele vms)

LISA 2. Fookusgrupi intervjuu ülesehitus

1. Üldised küsimused, mis täpsustavad lepingulisi asju - KOV'i arusaama enda rollist ja seltsiliste asukohast sotsiaalhoolekandes.

- Meenutage palun, millised olid või on Teie eeldused ja arusaamad KOV'i rollist vabatahtlike seltsiliste tugitegevuse rakendamisesest?
- Kuivõrd rahul olete seniste KOV lepinguliste ülesannetega? Miks? (*Abiküsimus: Mida arvate senistest KOV lepingulistest ülesannetest?*)

2. Küsimused, mis puudutavad koostööd kooridnaatori ja üldse juhtumisetega sh kommunikatsioon? (vastuses on seal rahulolus koostööga palju ka 2 ja 3 aga me ei tea, mis seal taga on. Peaks veidi seda kraadima neid numbreid?)

- Millised olid Teie algsed ootused koostööle vabatahtliku seltsilise liikumise koordinaatoriga? (*Abiküsimus: Millisena kujutasite ette koostööd vabatahtliku seltsilise liikumise koordinaatoriga?*)
- Milline on seni välja näinud koostöö Teie ja vabatahtliku seltsilise liikumise koordinaatoriga? (*Abiküsimus: Palun kirjeldage detailsemalt senist koostööd vabatahtlike seltsilise liikumise koordinaatoriga?*)
- Kirjeldage mõnda vabatahtlike seltsiliste tugitegevuse rakendamisega seotud probleemi oma KOV'is, mille olete lahendanud või millele otsite siimaani lahendust? (*Abiküsimus: Milliseid probleeme on esinenud? Lisaküsimusena vajadusel: Kas ja kuidas need probleemid on lahenenud?*) Loodetavasti on meil ringis ka keegi, kellel on sarnane probleem olnud ja nad pakuvad omapoolseid lahendusi/aitavad. Võiks tekkida diskussioon. **Näide e-küsitlusest:** kohalik omavalitsus ei saa piisavat tagasisidet seltsiliste tegevuse ja abivajaja käekäigu kohta; vabatahtlike seltsiliste puudumine; vabatahtlik võtab sotsiaaltöötaja rolli üle; kogu tegevuse projektipõhisus; minnakse abivajaja juurde lepinguga, abivajaja reageerib sellele pigem negatiivselt esialgu.

3. Küsimused, mis puudutavad valmisolekut tugitegevuse rakendamisega jätkata, sh millisena nemad seda näeks ja kuidas?

- Missugune on Teie arvates vabatahtlike seltsiliste roll ennetustegevustes või järeltegevustes, või integreeritult?

- Kuidas võiks olla koordineeritud koostöö vabatahtlike seltsiliste tugitegevusega? *(Abiküsimus: Kas pigem paindlik või konkreetselt struktureeritud?)*
- Kuidas võiksid välja näha KOV'i lepingulised ülesanded edaspidi juhul kui soovite tegevust jätkata? *(Abiküsimus(ed): Millised võiksid olla KOV'i lepingulised ülesanded edaspidi? Mida oleksite valmis KOV'ina tegema edaspidi?)*
- Milline oleks pilt ideaalsest tulevikustsenaariumist vabatahtlike seltsilise tugitegevuse rakendamisel KOV'i tasandil? *(Abiküsimus: Kuivõrd on KOV valmis ise panustama (rahaliselt, koordineerimisega) vabatahtlike seltsiliste tugitegevuse toimimisele?)*

Lõppsõna ring: Kas jäi midagi veel ütle mata, mida kindlasti tahaks rõhutada, midagi mis jäi vestlusest osalejale endale kõlama.